

Zdravko Mikuž: Borba na smrt in življenje. (Igrica za otroke.)

Osebe:

Smrt (*ogrnjena z belo rjuho, ima koso na rami, bled obraz*).

Bolezni (*so črno oblečene. Vsaka ima na glavi temno ruto, zavezano kot kapico, spredaj bel napis, n. pr. Legar, Kolera, Griža itd.*).

Gospodinja in njene spremljevalke (*so napravljene belo ali v narodnih nošah. Vsaka ima svoj znak: Dekla milo in perilnik, Snaga metlo... Zdravnica ima brizgalko. Dobro je, če imajo bolezni primerne maske*).

— — —

Gospodinja (*ima na stolu malega otroka, ki predstavlja pacienta. Poleg nje stoje njene spremljevalke: Snaga, Svetloba... Dekla in zdravnica*).

Smrt (*nastopi s svojimi pomočnicami, boleznimi, sredi odra in začne*): Odkar sta me priklicala na svet Adam in Eva, neprestano kosim in se ne oziram ne na mlado ne na staro. Tu vzamem berača, tam bogatina, poberem čvrsto dekle in krepkega mladeniča. Najljubši so mi pa majhni otroci. Upam, da bom s svojimi zvestimi pomočnicami kmalu ugonobila vse človeštvo. (*Bolezni prikimajo. Smrt gospodinji:*) Česa pa iščeš tu, gospodinja?

Gospodinja: Ničesar. Tebe preganjam!

Smrt: Oho! Ti uboga reva! Moje pomočnice so sicer boječe, pa naj jaz pošljem le eno nate, padla boš ti in vse tvoje služabnice. Le ena mojih poslank naj te zgrabi, in jaz se te dotaknem s koso — mrtva boš.

Gospodinja: Tebe dobro poznam, Smrt, in vem, da dobiš vsakega človeka enkrat v pest. Toda tvojih dekel se baš ne bojim. Le naj pokažejo, kaj znajo!

Smrt: Dobro, bodi! Poskusi se z njimi in če mi jih poženeš iz sobe, bom šla za njimi tudi jaz. (*Bolezni:*) Stopi semkaj, Legar, in povej, kako mi služiš!

Legar (*stopi pred gospodinjo, se ji prikloni in pravi*): Ako me hočeš dobiti v svojo hišo, pij vodo iz vodnjaka, kamor se sceja nesnaga. V taki nesnažni vodi je moj dom. Rad se naselim tudi v mleko, ki ga je pomolzla dekla v nesnažno posodo, oprimem se kruha in drugih jedil, ki niso snažna. Ko sem pa enkrat človeku v želodcu, se skrivam v njem do tri tedne, preden mu pokažem svojo moč.

Smrt: In ta moč je silna!

Legar (*nadaljuje*): Kogar primem, ga jame boleti glava in jed mu ne diši. Telesna toplota mu naraste na 39 do 40 stopinj. Kašlja, ima drisko, jezik mu je suh, prevlečen z umazano kožico, po životu se pokažejo bolniku rdeči madeži. Ako svojo moč razpasem, zgubi bolnik zavest in do dva tedna ga napada omedlevica. Če mi priskoči na pomoč še sestra pljučnica, noben bolnik ne uide tej-le. (*Pokaže na Smrt.*)

Smrt (*gospodinji*): No, kaj premoreš, gospodinja, zoper to bolezen, mojo pomočnico?

Gospodinja (*pokliče Snago*): Stopi sem, Snaga! Povej, kakšno vodo nam vedno donášaš v hišo?

Snaga: Čisto studenčnico ali vodo iz čistega vodovoda.

Gospodinja: V kakšni vodi pomivaš posodo?

Snaga: V prevreti.

Gospodinja: Kako nam pereš perilo?

Snaga: Vedno v žehti. Perilo pomakam v vrelo vodo; perilo bolnikov pa perem posebej.

Legar (*se obrača, kakor bi hotel pobegniti*).

Smrt: Oj, ne vdaj se, Legar! V hišo te lahko zanese na videz popolnoma zdrav človek. Kako pa takrat, gospodinja?

Gospodinja (*pokliče zdravnico*): Gospa zdravnica, ali bi cepili bolnika s serumom?

Zdravnica: Z veseljem, gospodinja! Le pokličite me pravočasno!

Legar (*zbeži, ko zagleda zdravnico*).

Smrt (*zaničljivo*): Saj sem rekla: Moje služabništvo je preveč boječe! — Griža, ti sém! Povej, kako mi služiš!

Griža: Po nesnagi na rokah, na jedi in na obleki, pridem v človeka in se naselim v debelem črevesu. Tam napravim gnojne mehurje. Bolnika gonim na potrebo toliko časa, da gre od njega sama kri. Ko ga tako oslabim, da ne more več jesti, ne uide tej-le. (*Pokaže na Smrt.*)

Smrt (*prikima, gospodinji*): No, kaj premoreš, uboga gospodinjica, zoper to mojo pomočnico?

Gospodinja (*pokliče Snago*): Stopi sem, Snaga! (*Smrti*): Glej, s to-le bom sprejela tvojo pomočnico. (*Griža se skriva.*)

Smrt: Oj, ne plaši se, Griža! Saj si že lahko v človeku, preden pride Snaga!

Gospodinja (*pokliče zdravnico*): Gospa zdravnica, ali bi cepili bolnika s serumom?

Zdravnica: Z veseljem, gospodinja, le pokličite me pravočasno!

Griža (*zbeži skozi vrata*).

Smrt: Moje služabništvo je res preveč boječe. — Kolera! Povej, kako ti služiš meni!

Kolera (*se prikloni gospodinji*): Jaz sem prišla v te kraje iz Azije. Tam me poznajo že več tisoč let. Stanujem najrajši v blatu in grdih pljunkih. V človeka zlezem z vodo in jedili ter se naselim v črevesju, kjer se skrivam dva do osem dni, preden pokažem svojo moč...

Smrt: ...ki je silovita!

Kolera: Bolnik, ki se vanj naselim, dobi suho, vijoličasto kožo, posebno okrog oči. Oči so vdrte, usta suha, v mečih povzročam krče, telesno toploto znižujem do 32 stopinj. Bolnika napade griža, srce mu oslabi in kmalu lahko sporočim Smrti: Tvoj je! Od sto ljudi, ki jih napadem, jih končam skoro polovico.

Smrt: Ali slišiš, gospodinja?

Gospodinja (*pokliče svoje spremstvo*): Svetloba, Lizol! (*Kolera se obrne proti vratom.*)

Smrt: Kaj bo Svetloba! Kaj Lizol!

Gospodinja: Gospa zdravnica, ali bi cepili mojo družino s serumom?

Zdravnica: Z veseljem, gospodinja, le pokličite me pravočasno!

Smrt (*Koleri*): Kjer družina še ni obolela, cepljenje morda res kaj pomaga. (*Koleri:*) Idi! — Sém ti, škrlatinka! Povej, kako mi služiš!

Škrlatinka: Jaz in moje sestre: ošpice, rdečice, koze, norice in pegavica, napravljamo na bolniku izpuščaje. Posebno se pa ljudje mene boje zato, ker po meni oboleli človek, četudi ozdravi, še čez mesece lahko okuži drugega človeka. Pridem pa vanj skozi usta.

Smrt (*gospodinji*): No, kaj boš premogla zoper škrlatinko, gospodinjica?

Gospodinja: Ako bom imela takega bolnika, mu bom sama stregla v posebni sobi; kuhala, pomivala in prala bom sama in nikogar ne bom pustila v sobo. Tudi zase bom poskrbela...

Smrt: Nič ne rečem. Kako boš pa spoznala škrlatinko?

Gospodinja: To naj ona pove!

Smrt (Škrlatinki): Govori torej!

Škrlatinka: Jaz napadam najrajši mladino med tretjim in petnajstim letom; zgrabim pa včasih tudi starejše. Deset dni si pripravljam stanovanje, potem pa zgrabim na ta način, da začne otrok bljuvati in začuti v grlu močne bolečine. Drugi dan mu izpustim po vsem životu rdeče pike, ki se združijo v škrlatnordeče lise — le na dlani, na podplatih in okoli ust ostane koža bela. Bolnikov jezik je na koncu podoben rdeči jagodi. Po preteku prvega tedna izpuščaj obledi in bolnik se začne luščiti. To traja šest tednov. Lušči se pa koža v velikih krpah. Z vsako luskinico se pa lahko zastrupi drug človek. Ako jaz, Škrlatinka, nisem sama dovolj močna, mi pomaga še sestra Angina, da lahko rečem Smrti: Le po njem!

Smrt: Ali slišiš, gospodinja? Kaj praviš na to?

Gospodinja: Ako ne bom imela sama časa streči bolniku, ga bom oddala čimbrž v bolnico. Kolikor je meni znano, tam večina takih bolnikov ozdravi, ker imajo najboljšo postrežbo. Vem pa tudi, da ne zboli več za to boleznijo, kdor jo je enkrat prestal.

Škrlatinka (se bojazljivo umika v ozadje).

Smrt (Škrlatinki): Torej ti tudi —? Le poberi se! (Škrlatinka odide.) Povej mi, gospodinja, kako ločiš ošpice od škrlatinke?

Gospodinja: Ošpice se prično z vročino, z nahodom, očesnim katarom in malenkostnim kašljem. Največ izpuščajeve je ravno na obrazu, ki postane ves zabuhel. Pri škrlatinki so pa bolnikova lica polna rdečih pik.

Smrt: Ti si res premetena! Ugnala si mi že nekaj pomočnic. Ne boš mi pa vseh. Hej, Osepnice! (Pridejo Osepnice in se priklonijo.)

Gospodinja (se nasmehne): Ne bo nič! Moja družina je že vsa cepljena za boj proti osepticam.

Osepnice: Prosim, gospa, koliko časa?

Gospodinja: Otroci so bili cepljeni tekom zadnjih petih let, starejši pa že večkrat.

Osepnice (Smrti): Dovolj, Smrt, da odidem. Tu nimam moči.

Smrt (je jezna): Tudi ta je strahopetka! Sramota! (Gospodinji): Bo mar sodnemu dnevu zvonila tvoja družina? Kaj pa, če pokličem Pegavico ali Pegasti legar? Od sto obolelih jih pade petnajst do dvajset pod mojo koso.

Gospodinja: Tudi te šibe božje me ne bo strah. Davno že vem, da prenašajo to bolezen uši. Kar Snago in Vročino, svoji spremljevalki, pokličem, pa se pomenimo.

Pegavica (odide).

Smrt (jezna): Davica! (Davica se prikloni.) Povej, kako mi služiš?

Davica: Jaz se najrajši lotim otrok od drugega do desetega leta. Zgrabim pa tudi odrasle. Naselim se v grlu, in to najprej na obeh bezgavkah. Vnameta se. Na njunih koncih se napravi umazana belkasta koža, ki se ne da odtrgati. Ako odpade ta kožica v osmih dneh, bolnik res okrevaja: če se začne gnojiti, mi prihiti pomagat še pljučnica, in če pride gnoj v sapnik, bolnika izročim Smrti: Pokôsi ga! (Se prikloni Smrti.)

Smrt: No, gospodinja! Ali mi boš tudi to pomočnico zapodila?

Gospodinja: Gospa zdravnica, prosim, imate li Behringov serum?

Zdravnica (*pokima*).

Davica (*steče skozi vrata*).

Smrt (*jezna*): O ti zajčja kri! — Snedla bi se! — Ali naj pokličem še »Oslovski kašelj«?

Gospodinja: Huda bolezen je to in precej otrok pomrje za njo. Toda pri dobri postrežbi otrok ozdravi, če ni preveč slaboten. Neka družina je poslala takega otroka iz dolenske ravnine v idrijske hribe, pa je bil že drugi dan zdrav.

Smrt: Ali naj ti postrežem z Influenco?

Gospodinja: Res, veliko ljudi si že pomorila z njo, zlasti leta 1918. in 1919. Posebno nevarna je Influenca pijancem. Toda, če ostane bolnik v topli sobi in pije domače čaje ter se varuje prehlada, preboli v dobrem tednu tudi to bolezen.

Smrt: Misliš, gospodinjica, da me boš s čaji premagala? Hej, pomočnica Jetika! Povej, kako mi služiš!

Jetika (*pride in se prikloni*): Zovem se tudi Sušica. S ponosom povem, da izročam Smrti več ljudi ko vojska in vse druge moje tovarišice. Jaz delam po tihem. Še opaziti ni, da sem že v hiši, ker ne razburjam ljudi z grdimi pikami in lisami. Ne vržem človeka takoj na posteljo, temveč se tajno naselim vanj skozi usta ali skozi nos ter delujem počasi, mesec za mesecem, leto za letom. Ko pa človek zapazi, da me nosi v sebi, je pogosto že prepozno. Takrat zakličem smrti: Ne uide mi! Pa se preselim po obleki ali orodju rajnega do kakega sorodnika, in čez leto dni je spet v hiši mrlič.

Smrt (*kima ves čas zadovoljno*): Ti si mi res delavna pomočnica! Izmed vseh najboljša! Ko bi tebe ne imela, kaj bi počela?

Gospodinja: Le hvali jo! Res ti je delavna pomočnica, kjer so ljudje neprevidni in nepoučeni. Toda sredstev zoper jetiko imam dovolj. Zdrava hrana, Snaga, Svetloba, Solnce! In gospa zdravnica! (*Prihajajo.*)

Jetika (*jih zagleda in zbeži*).

Smrt: Torej ta tudi! — Ta tudi, ki je bila moje najtrdnjše in zadnje upanje! — Kaj naj še rečem? S čim naj se tolažim? Gospodinja! Če mi tudi preženeš vse znane in neznane bolezni, m e n e pa vendar ne boš! Božja dekla sem. Toda pohvaliti moram tebe, ko moje pomočnice več pohvale ne zaslužijo. Kjer je v hiši red in snaga, bolezni ne prestopijo rade praga. Čisti zrak in solnčna gorkota, to je res vsake hiše največja telesna dobrota.

(Zastor.)

